

Havasi Zsuzsanna (ELTE BTK): Szóra bírható-e a kora újkori feleség? A középmagyar periratokban tükröződő diszkurzív gyakorlat egy megközelítése

A gendernyelvészeti kutatások lehetséges szempontja a férfiak és a nők közötti eltérés a beszédjog, valamint a beszédmennyiség terén. Az ilyesfajta nyelvészeti leírás azonban akadályba ütközik a nyelvtörténeti kutatásokban, hiszen hűen rögzített élőbeszéd nem áll rendelkezésünkre. A középmagyar korhoz kapcsolódóan vizsgált periratok szövege bár a beszélt nyelvhez közeleink tartott, számolni kell azzal a ténnyel, hogy ezekben jegyzői konstrukcióval találkozunk. A jegyzők az elhangzottak többé-kevésbé pontosnak tartható rögzítése mellett saját, a per megtörténtét dokumentáló szövegeket hoznak létre.

Kutatásomban a nyelvi adatokat a társadalmi kontextus tükrében láttató történeti szociopragmatikai keretben, valamint a kritikai diskurzuselemzés megközelítésére támaszkodva arra teszek kísérletet, hogy a 16–17. századi feleségek beszédhez való jogát elemezzem tárgyalótermi diskurzusok iratait felhasználva. A nők jogi helyzetét a korban meghatározhatta a férfi hatalom, kérdéses viszont, hogy a megszólalási lehetőségeiket, illetve ezek periratbeli rögzítési módját mi jellemzi a középmagyar szövegekben. Találkozhatunk olyan esetekkel perekben, ahol a feleségek vallomástétele helyett a férj szerepel. Más helyeken a jegyző munkája kérdésessé teszi, volt-e női megszólalás; az egy családon belüli férfi és női vallomások rögzítésének minőségi különbsége árulkodik a férfi hatalomról.

A kutatás eredményei arra vonatkoznak, hogy a feleség szerepében milyen megszólalási lehetőségei lehettek a nőknek egy hivatalos szintén, így a kora újkori családon belüli viszonyokat, szerepeket a diszkurzív gyakorlat elemzésén keresztül képes láttatni. A megközelítés végig szem előtt tartja a jegyző általi konstruáltság kiemelését, ami azzal jár, hogy az elemzés nem merül ki a beszélt nyelvi jegyek tanulmányozásában, hanem az írottág szempontját is megkísérli bevonni az kutatásba. Így módszertani reflexiók mellett kitér azokra a nyelvi elemekre, amelyek egy kívülálló személy, a jegyző viszonyulásáról árulkodnak a házaspárok tagjai között lévő hierarchiához kapcsolódóan.